

CASUS 2
SAXION

Saxion verzorgt onderwijs voor ruim 26.000 studenten op onderwijslocaties in Enschede, Deventer en Apeldoorn. Saxion heeft ruim 2.800 medewerkers in dienst en verzorgt onderwijs binnen 13 verschillende academies.

Onderwijsvisie

Saxion wil studenten opleiden tot professionele beroepsbeoefenaren, die snel op veranderingen in de maatschappij kunnen inspelen. Het zwaartepunt van de hogeschool ligt op 'Living Technology': de rol van technologie bij grote maatschappelijke vraagstukken, zoals vergrijzing en duurzaamheid.

Het onderwijsconcept is blended. In de visie van Saxion op ICT en onderwijs (www.saxion.nl/icto), worden de beoogde voordelen van blended learning voor zowel studenten als docenten beschreven. Blended learning maakt de opleiding voor de student onder andere aantrekkelijker, interessanter, uitdagender en flexibeler. Dit leidt tot betere studieprestaties en een betere voorbereiding op de beroepspraktijk. Saxion verwacht dat blended learning ook het werk van de docent efficiënter, inhoudelijk aantrekkelijker en uitdagender maakt. Met blended learning wil Saxion gepersonaliseerd leren en adaptief leren mogelijk maken; de motivatie van de student verhogen; de flexibiliteit van het onderwijs verbeteren en de effectiviteit en de efficiëntie van het onderwijs vergroten. Saxion heeft een visie geformuleerd op de digitale omgeving waarin studenten, medewerkers en relaties samenwerken. Deze visie vormt de basis om verschillende onderdelen verder uit te werken, bijvoorbeeld de toepassing van open en online onderwijs. Ook de ontwikkeling van een toekomstbestendige leeromgeving (digitaal en fysiek) kan daarmee worden uitgewerkt, in combinatie met innovatieve vormen van assessment en toetsing.

Strategisch plan

In het [Strategisch Plan 2016-2020](#) van Saxion staan vijf strategische actielijnen. Binnen de actielijn 'uitstekend onderwijs' zet Saxion bij het deeltijdonderwijs in op een 'goed uitgebalanceerde mix van contacturen, online-onderwijs en prak-

tijkopdrachten (blended learning)'. Die mix moet maatwerk opleveren dat aansluit bij de leef- en leerstijl van deeltijdstudenten. Ook bij de voltijdopleidingen zet Saxion in op het versterken van het onderwijsaanbod. In dat kader investeert Saxion in de ontwikkeling en uitbreiding van open en online onderwijs. Dat doen ze met het innovatieprogramma 'Versnelling online onderwijs', dat loopt van 2014 tot halverwege 2018. Voor 2018 staan initiatieven op de agenda om gedeelde uitgangspunten op te stellen om docenten te ondersteunen bij het ontwikkelen van online en blended onderwijs.

Status van de onderwijsvernieuwing

Online onderwijs is volgens Saxion onderwijs dat volledig of voor tenminste tachtig procent online wordt aangeboden. Er wordt al volop mee geëxperimenteerd op de hogeschool. Blended learning is bij Saxion een samenhangende mix van zelfstudie, online leeractiviteiten, face-to-face leeractiviteiten en leeractiviteiten op de werkplek. Zo wordt het deeltijdonderwijs blended en met het concept 'flipping the classroom' aangeboden binnen de domeinen Economie, Techniek en Zorg & Welzijn.

De ontwikkeling van onderwijsinnovatie vindt vaak plaats in kleinere projecten met verschillende onderwerpen. Het initiatief komt van onderaf. Als een academie hulp nodig heeft, worden de 'hulptroepen' ingeschakeld, die zich bevinden in het programma ICT & Onderwijs (ICT&O). "Het begint met een behoefte," zegt Fred de Vries, programmamanager ICT&O. "Een individuele docent kan een beroep op ons doen, maar meestal gaat het om meerdere docenten samen, bijvoorbeeld als er een compleet curriculum opnieuw ontworpen moet worden."

Ondersteuners en faciliteiten

ICT&O

De ondersteuning voor onderwijsinnovatie is bij Saxion centraal belegd bij het programma ICT & Onderwijs. Dit programma geeft advies aan docenten(teams) en ondersteunt hen bij de toepassing van verschillende applicaties in het onderwijs.

Het programma stopt veel energie in decentrale en flexibele ondersteuning. Het ICT&O-programma bestaat uit vier groepen die nauw samenwerken:

1 Functioneel beheerders

Vier functioneel beheerders (4 FTE) zorgen voor de continuïteit van de onderwijsapplicaties. Ook moeten ze ervoor zorgen dat de onderwijsapplicaties en onderliggende processen binnen de toets-, enquête-, video- en leeromgeving optimaal functioneren. Zij houden de wensen en eisen van gebruikers in de gaten en zorgen dat de applicaties daaraan voldoen. Twee keer per jaar worden de behoeftes van studenten op het gebied van onderwijs geïnventariseerd.

2 Adviseurs

De adviseurs (4 FTE) ondersteunen het management en ICT&O-stuurgroepen van academies. Ze helpen (beleids)plannen op te stellen voor het gebruik van ICT in het online en open onderwijs. Om deze plannen uit te voeren, werken ze samen met de instructional designers.

3 Instructional designers

De functie 'instructional designer' is 2,5 jaar geleden in het leven geroepen, mede op initiatief van de academies. Er werd toen veel op individueel docentniveau ontwikkeld. Nu wordt er vaak met complete docententeams gewerkt aan grote curriculumvernieuwingsprojecten. Omdat de vraag naar instructional designers vanuit de academies toenam, is de groep instructional designers gegroeid van 6 naar 9 personen (7-8 FTE).

De adviseurs en instructional designers helpen docenten samen bij het herontwerpproces van het onderwijs. Ze begeleiden professionaliseringstrajecten en bieden just-in-time maatwerk op de werkplek. Daarnaast nemen adviseurs en instructional designers deel aan innovatieve projecten.

4 Videoteam

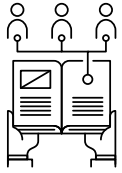
Een deel van het ICT&O specialiseert zich in het ontwerp en de productie van kennisclips. Colleges kunnen grotendeels worden opgenomen in lokalen met vaste opnameapparatuur. Tot eind 2017 was de ontwikkeling van onderwijsvideo's in een project ondergebracht. Het (onderwijskundig) ontwerp van deze video's lag bij een adviseur of instructional designer, in samenwerking met de docent en werkstudenten. Deze werkstudenten werden ook ingezet voor de productie en technische uitvoering. Zij studeren aan de Saxion Academie Creatieve Technologie. Per 2018 is dit project afgelopen. Daarvoor in de plaats wordt nu een Saxion-breed videoteam opgericht. In dat team worden de losse teams van de dienst Communicatie, Saxion parttime school en ICT&O samengevoegd met professionele inzet van staf voor regie, camera en productie. Ook de expertise van de Academie Creatieve Technologie wordt benut. Daarnaast kunnen studenten als stagiair of werkstudent worden ingezet in het videoteam.

Docentprofessionalisering

Saxion wil dat de digitale vaardigheden van docenten op niveau zijn. In 2013 heeft Saxion daarom een nieuwe leergang opgezet binnen de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB). Deze leergang gaat over het herontwerp van onderwijs en heet 'Didactiek in een digitale leeromgeving'. Daarbinnen worden drie thema's behandeld: 'Digitaal toetsen en feedback', 'Video ter verrijking van onderwijs' en 'Online (en open) onderwijs'. De leergang wordt afgesloten met een eindopdracht, waarin docenten een bestaand vak moeten herontwerpen. Iedere docent moet de BDB volgen.

Vrijwel altijd wordt de leergang met een team gevolgd. Dat is voordelig, omdat docenten het herontwerp van het onderwijs dan samen onder de loep nemen en elkaars keuzes van feedback voorzien. Naast deze verplichte leergang biedt de Saxion Academy verschillende keuzecursussen aan, onder andere op het gebied van ICT.

Kennisdeling

De Special Interest Group 'Toekomstgericht onderwijs' (SIG TO) komt 5 à 6 keer per jaar samen. De SIG bestaat uit ICT&O-contactpersonen, docenten, onderwijskundigen en mensen die verantwoordelijk zijn voor toetsen vanuit verschillende academies. De deelnemers bepalen de inhoud. Het doel van de SIG is

om ervaringen en best practices te delen om vanuit daar samen te werken aan toekomstgericht onderwijs. Aansluitend aan iedere bijeenkomst van de SIG TO is het applicatieoverleg. Hierin deelt functioneel beheer ICT&O de roadmap van de onderwijsapplicaties, worden 'known issues' besproken en kunnen academies vragen stellen over de applicaties.

ICT&O-medewerkers nemen op basis van hun expertise deel aan interne SIG's en SIG's van SURF. Voor laagdrempelige kennisdeling worden maandelijks ICT&O-café's in de vestigingen van Enschede en Deventer georganiseerd. Deze zijn niet alleen voor docenten, maar ook voor managers, directeuren en iedereen die niet rechtstreeks bij het onderwijs betrokken is. In een informele setting worden actuele onderwerpen op het gebied van ICT en onderwijs gedeeld. Dat kan zijn in de vorm van pitches en debatten, maar ook bijvoorbeeld via een workshop.

Voor de komende jaren staat de verdieping op onderwijskundige ontwerp-principes op de agenda, zoals usability, personalisatie, het delen van onderwijs en een onderwijsmodel dat de inrichting van de leeromgeving bepaalt. Het is de bedoeling dat de ICT&O-medewerkers verder professionaliseren op de belangrijkste thema's en dat er kennisdeling wordt georganiseerd binnen en buiten de eigen organisatie.

Delen en hergebruiken

Saxion stimuleert dat docenten binnen en buiten de eigen academie en instelling samenwerken aan onderwijsmateriaal en dat ze materialen uitwisselen. Op die manier hoopt Saxion te voorkomen dat alle opleidingen hun eigen blended onderwijs maken voor academie-overstijgende vakken als talen, marketing en communicatie. Ook wil de instelling de stappen systematiseren die docenten

moeten doorlopen om blended en online onderwijs te maken. De digitale leeromgeving is soms (nog) niet zo ingericht dat alle plannen voor blended onderwijs daarin kunnen worden uitgevoerd. Dat is nog wel een uitdaging.

Docenten(teams) moeten gemakkelijk onderling kennis en goede voorbeelden kunnen delen. Geen algemene verhalen op meta-niveau, maar specifieke, concrete en praktische kennis, die toegesneden is op docenten. Op die manier hoeft niet iedereen zelf het wiel uit te vinden. Voorbeelden van die praktische kennis zijn itembanken, video's en andere media. Het netwerk van onderwijsinstellingen in SURF-verband kan hierbij een belangrijke rol spelen.

Innovatiebudget

Jaarlijks wordt er een budget van 2,6 miljoen euro verdeeld over innovatieve projecten die de verschillende academies inbrengen. Het ICT&O-programma ontvangt normaliter een gedeelte van dit budget. Dat wordt geïnvesteerd in de innovatieve inzet van ICT in het onderwijs. Denk daarbij bijvoorbeeld aan digitaal toetsen,

learning analytics, video en het opzetten van een innovatielab. Van het centraal beschikbare innovatiebudget wordt ongeveer twintig procent besteed aan blended en online learning. Deze cijfers zijn een indicatie. Academies gebruiken namelijk steeds vaker decentrale budgetten om hun curricula te herontwerpen met blended en online learning. Daarmee zetten ze op projectbasis expertise uit het ICT&O in om nieuw onderwijs te ontwerpen en te bouwen met co-creatie.

Resultaat: onderwijsinnovatie wordt aangescherpt

Saxion bevindt zich in een overgangsfase. De keuzes voor onderwijsinnovatie en de uitwerking daarvan worden in de plannen voor 2018 en daarna aangescherpt. Niet elke academie is nu nog even ambitieus op het terrein van online en blended onderwijs. Op den duur zal onderwijsinnovatie een minder vrijblijvend karakter krijgen.

Er komen namelijk instellingsbrede afspraken over standaarden om het onderwijs flexibel en wendbaar te maken. Er komt een ICT-architectuur voor heel Saxion.

Daarin worden applicaties opgenomen die het onderwijsproces ondersteunen en het logistieke proces mogelijk maken. Daarom gaat Saxion het komende jaar een onderwijsmodel uitwerken waarin essentiële zaken gestandaardiseerd zijn, zodat de ruimte voor vrije invulling kan worden benoemd.

Meer informatie

De hier geschetste situatie geldt voor het najaar van 2017. De aangescherpte plannen zijn te zijner tijd te vinden op www.saxion.nl/icto. Hier vind je ook meer informatie over de ontwikkeling van open en online onderwijs bij Saxion. Medewerkers van het ICT&O bloggen regelmatig over actuele onderwerpen, workshops en conferenties.

Saxion heeft twee instrumenten voor blended onderwijs openbaar online gezet, SHUFFLE en Blendy. SHUFFLE is een onderwijsontwerp-methodiek van het ICT&O die is ontwikkeld in samenwerking met de Saxion Parttime School en het lectoraat Innovatief en Effectief Onderwijs. SHUFFLE wordt gebruikt bij het (her)ontwerpen van onderwijs en geeft de docent inzicht in zijn onderwijs. Daarnaast zorgt het ervoor dat de docent op het juiste niveau, met de juiste leeractiviteiten en met de juiste digitale leermiddelen aan de slag gaat in het onderwijs.

SHUFFLE is te downloaden via https://saxion.nl/icto/site/_news/blended-onderwijs-ontwerpen/. Er is ook een digitale versie beschikbaar, met een koppeling naar Blendy (<https://blendy.saxion.nl>). In Blendy zijn werkvormen beschreven die activeren, toegelicht met voorbeelden. De werkvormen zijn gekoppeld aan de verschillende niveaus van de taxonomie van Bloom, de les-fase en de mate van samenwerken. Hierdoor kan de docent snel een passende werkvorm vinden. Ook zijn er bijpassende tools beschreven die de werkvorm kunnen ondersteunen.

Ondersteuning bij Saxion in het kort

Het centrale programma **ICT & Onderwijs van Saxion** biedt beheer, advies en ondersteuning aan docenten op het gebied van blended en online onderwijs. Het hart van het ICT&O bestaat uit vier **functioneel beheerders** voor de ondersteuning van kernapplicaties, vier **adviseurs** en negen **instructional designers** op het gebied van onderwijsinnovatie. Zij werken in co-creatie met docenten(teams) aan het ontwerp van hun onderwijs. Instrumenten van het ICT&O zijn innovatieprojecten, zoals videotoeepassingen, learning analytics, het ontwerpen voor blended learning en open onderwijs. Er wordt intern samengewerkt met ICT-specialisten, managers en experts op de domeinen onderwijsarchitectuur, informatievoorziening en onderwijslogistiek.

Voor de interne professionele ontwikkeling van docenten die hun onderwijs willen herontwerpen is er bij **Saxion Academie** een op maat gesneden leergang: 'Didactiek in een digitale leeromgeving'.

TESTIMONIAL Docent HBO-ICT **Ruud Greven** en eerstejaarsstudent HBO-ICT **Wessel Perik**, Saxion

GEEF DOCENTEN TIJD EN RUIJTE OM KENNIS TE DELEN

Ruud Greven: “Een jaar of 4 geleden begon ik met de flipped classroom. Studenten krijgen de opdracht om voorafgaand aan de les een instructievideo te bekijken en een aantal programmeeropdrachten te maken. In de klas bespreken we vervolgens de opdrachten. Inmiddels beschik ik over ongeveer 50 instructievideo’s van 5-10 minuten die ik hiervoor gebruik. Een groot deel is zelfgemaakt, maar we gebruiken ook bestaand materiaal van andere hoger-onderwijsinstellingen en online bronnen, zoals lynda.com.”

Wessel Perik: “Ik heb meerdere eerstejaarsvakken gevolgd bij Ruud volgens het flipped classroom-principe. Programmeren is heel praktisch. Door naar de instructievideo’s te kijken, krijg je een beter beeld bij wat je moet leren. Ik zit actiever in de klas. In een hoorcollege stel je minder makkelijk een vraag, omdat de groep zo groot is. Maar als je een filmpje kijkt en zelf gaat proberen, begin je gemotiveerd aan de les. Je hebt al een idee van wat je wil vragen en daardoor doe je meer mee.”

Gewoon maar doen

Greven: “Ik hoorde over de flipped classroom op een congres en heb me erin verdiept, want we zochten een manier om het onderwijs te verbeteren. Hoorcolleges programmeren is per definitie niet leuk. Je moet praktisch aan de gang, zelf vastlopen, anders leer je het niet. Studenten oefenden voorheen ook niet genoeg, omdat ze dachten: ‘Ik ben al naar het college geweest, dus ik weet het wel.’

Mijn drie collega’s en ik besloten het maar gewoon te gaan doen, ons vooraf uiteraard niet realiserend hoeveel werk het is. We hadden ons kunnen beperken tot het gebruik van bestaande filmpjes, maar het is ook gewoon leuk om ze zelf te maken.

Grote afstand

In de instructievideo’s is er meestal een computerscherm in beeld, met soms een sheet tussendoor. De docent vertelt wat hij doet terwijl hij programmeert. Je moet dus van tevoren goed nadenken wat je wil laten zien, anders loop je vrij snel vast.

‘Ik ben langer bezig met dingen delegeren dan als ik het zelf even doe’

We hebben zelf uitgedacht hoe we de video’s eruit wilden laten zien. We wisten ook niet waar we anders naartoe zouden moeten. Het ICT&O bestond al wel, maar ik had daar toen geen contacten. Dan is de afstand best groot. Later zijn we wel naar het ICT&O geweest, maar toen waren we al een paar maanden bezig en we merkten dat we bijna meer ervaring hadden dan zij. Omdat we de filmpjes bijna on the fly maakten, voor de week erop, konden we snel feedback verzamelen bij de studenten. Daardoor wisten we steeds beter wat werkt en niet.

Veel hobbytijd

We gebruikten een tool om het beeldscherm in beeld te brengen en de webcam. Geluid bleek wel een dingetje, dus via Saxion hebben we een microfoon besteld van 300 euro. Inmiddels is dat soort ondersteuning breed beschikbaar. Wij deden dit in een periode dat we het hele curriculum opnieuw ontwierpen. Het kostte onderwijsontwikkeltijd, maar er zit ook veel hobbytijd in. ‘s Avonds even een filmpje opnemen, dat werk. Als ICT-docenten zijn we best handig.

We konden bijvoorbeeld al omgaan met de editing tool. Ik denk dat we er zo'n 3 tot 4 uur per filmpje in hebben gestoken. Als je het eenmaal in gang hebt gezet, gaat het best snel. De opdrachten hadden we al, we hoefden alleen een voorbeeldje te bedenken om te programmeren. Het enige wat echt tijd kost, is nadenken over de opbouw van het filmpje en de montage.

Liever decentrale ondersteuning

Het is handig om meer ondersteuning binnen de academies te beleggen, in de vorm van mensen die kunnen editen en onderwijskundigen. Ik zou eerder docenten zelf aan de slag laten gaan dan een high tech studio neerzetten met professionele ondersteuners. Het enige wat je echt nodig hebt, is een ruimte zonder herrie van buitenaf. Je weet zelf het beste wat je uit een video wil knippen. Een externe editor snapt misschien niet goed wat er belangrijk is aan de inhoud. Het kost veel meer tijd om andermans werk te editen, is mijn ervaring. Misschien ligt het aan mij, maar ik ben langer bezig met dingen delegeren dan als ik het zelf even doe. Ondersteuning moet wel laagdrempelig zijn.

Kennisdeling

De BDB is verplicht voor iedere docent. Omdat wij ICT-docenten zijn, mochten we met elkaar kennisdelen binnen de academie. Dat was heel nuttig. Je maakt de video's aan de lopende band, zonder tijd om er uitgebreid over te praten. We hebben feedback op elkaars filmpjes gegeven. Daar maak je geen tijd voor, totdat het moet. Verplichte kennisdeling lijkt me om die reden een goed idee. Het liefst luister ik naar een docent met verstand van zaken die een tool in een uurtje aan zijn collega's kan uitleggen, in de juiste onderwijscontext. Leid een aantal mensen op om die voortrekkersrol te spelen binnen hun team. Doordrukken heeft geen zin. Saxion roept het nu en dat is mooi, maar als mensen niet willen, gaat het niet lukken.

Delen en hergebruik

Van mij mag iedereen mijn onderwijsmateriaal gebruiken. Binnen Saxion is wel discussie over de vraag of je alles online moet zetten. Waarom zou je

nog naar Saxion gaan? Maar wij hopen en denken zelf dat onze lessen iets toevoegen aan onze filmpjes.”

Perik: “Dat is ook zo. Je hoort in de les bijvoorbeeld vragen van anderen die niet direct betrekking op de opdracht hebben, maar waarop je het antwoord wel wil weten. Soms word je zelf voor de klas gevraagd om anderen te laten zien wat je hebt bedacht. Als docent moet je inderdaad wel zorgen dat studenten gemotiveerd blijven om te komen.”